



Teatral Temelli Eğitimin Özelliklerinin İncelenmesi

Menderes Üstün

MEB Eğitim Yöneticisi, ustunmen@gmail.com

ORCID:0000-0003-0187-9817

Metin Arıkan

MEB Eğitim Yöneticisi, marikan6148@hotmail.com

ORCID:0000-0003-5699-0039

Özet

Bu çalışmada teatral temelli eğitimin genel özelliklerinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Teatral temelli eğitimde her çocuğun hislerine, fikirlerine, yeteneklerine, farklılıklarına, farkındalıklarına, cinsiyetine, aile yapısına, dahil olduğu sosyal ve ekonomik sınıfa, arkadaş grubuna saygı duyarak teatral anlamda kendini ifade etmesini ve oyun oynamasını sağlamak esastır. Teatral temelli eğitim modellemesinde her çocuk yaratıcı, meraklı, aktif, interaktif, işbirliği içinde olan ve oyuna katkıda bulunacak potansiyele sahip bir öğrenci olarak değerlendirilir. Bu aşamada eğitim ortamlarında eğitici rolündeki öğretmenden beklenen sınıf ortamındaki sosyal, kültürel, sanatsal ve fiziksel çeşitliliğe saygı duyarak tüm çocukların teatral özellikteki oyun uygulamalarını deneyimlemelerini sağlaması, rehberlik etmesi, gerektiğinde oynayanlara destek olmasıdır. Ancak teatral temelli eğitim modellemesinde oyun her ne kadar bir yetişkinin gözetiminde oynansa da burada asıl aktörlerin çocuklar olduğu muhakkaktır.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Teatral, Teatral Temelli Eğitim

Examination of the Characteristics of Theatrical-Based Education

Abstract

In this study, it is aimed to examine the general characteristics of theater-based education. In theatrical-based education, it is essential to ensure that every child expresses himself and plays theatrically by respecting his feelings, ideas, abilities, differences, awareness, gender, family structure, the social and economic class in which he is included, the group of friends. In theater-based educational modeling, each child is evaluated as a creative, curious, active, interactive, cooperative student who has the potential to contribute to the game. At this stage, it is expected of the teacher in the role of educator in educational environments to ensure that all children experience theatrical play practices by respecting the social, cultural, artistic and physical diversity in the classroom environment, to guide and support those who play when necessary. However, in theatrical based educational modeling, although the game is played under the supervision of an adult, it is certain that the main actors here are children.

Key Words: Education, Theatrical, Theatrical-Based Education

Giriş

Bir öğrencinin öğrenme potansiyelini en üst seviyelere çıkarmak ve akademik başarısını arttırmanın yollarını tespit edip bunları uygulamak eğitimin esas hedeflerinden biridir. Bireye çok küçük yaşlardan itibaren temel bilgi ve becerileri kazandırmanın en etkin yollarından biri olarak oyun çağdaş dönemde de popülerliğini arttırmaya devam etmektedir.¹

2000'li yılların başından beri, Kanada, İsveç, Çin, Birleşik Arap Emirlikleri ve Yeni Zelanda dahil olmak üzere birçok farklı ülkede özellikle erken eğitim (0-6 yaş) müfredatında teatral temelli

¹ Gökçe Kurt ve Banu Tortamış Özkaya, “Çocuk ve Oyun: Çocukların Anlamasını Öğrenme ve Destekleme”, Okul Öncesi Eğitime Giriş (içinde), Neslihan Avcı ve Mehmet Toran (Editör), Ankara: Eğinen Kitap Yayıncılık, 2015, s. 128.

Teatral Temelli Eğitimin Özelliklerinin İncelenmesi

eğitimin uygulanmasına yönelik bir artış olmuştur.²

Normalde çocuklar oyun oynayacakları vakit şimdi bir şeyler öğreneceğim diyerek düşünmezler, ancak gelişim ve öğrenme iç içe ve bütüncül olan kavramlar olduğu için motor, bilişsel, sosyal ve duygusal beceriler de dahil olmak üzere tüm gelişim alanlarındaki yetiler oyunla harekete geçirilir.³

Erica Danniels teatral temelli öğrenmeyi esasen oyun oynarken öğrenmek biçiminde tanımlar. Başka bir ifadeyle teatral temelli eğitim oyun aracılığıyla öğrenmedir. Oyun eşittir öğrenme mantığında oyun bir öğretim aracı haline gelir.

Bir aktivitenin veya etkinliğin bu aşamada unutulmamalıdır ki oyun olarak tanımlanması için öğrenme edimi içermesi zaruri değildir; ancak söz konusu olan şey teatral temelli eğitim ise yapılacak olan etkinliğin öğretici bir süreç içermesi gerekir.⁴

Her oyun o halde teatral temelli eğitim için örnek teşkil etmez ya da bir oyunu bahse konu öğrenme stiline dahil etmek için belli bir takım özelliklerin ve öğrenme modellerinin mevcut olması gerekir.⁵

Oyunun Özellikleri

Uluğ, Niçin Oyun? Çocuğun Gelişiminde ve Çocuğu Tanımada Oyunun Önemi metninde ele aldığımız kavramın birçok tanımını sıralayarak onun sosyoloji, kültür, felsefe, biyoloji, psikoloji gibi sahalarla ilişkilendirilen çok boyutlu bir terim olduğunu bir kez daha ortaya koyar:

² Erica Danniels, “*Defining Play-based Learning*”, Encyclopedia on Early Childhood Development (in), Angela Pyle (editor), Canada: University of Toronto, 2018, p. 8.

³ UNICEF, *Learning Through Play Strengthening Learning Through Play in Early Childhood Education Programmes*, Newyork: UNICEF, 2018, p. 8

⁴ Gökçe Kurt ve Banu Tortamış Özkaya, “*Çocuk ve Oyun: Çocukların Anlamasını Öğrenme ve Destekleme*”, Okul Öncesi Eğitime Giriş (içinde), Neslihan Avcı ve Mehmet Toran (Editör), Ankara: Eğinen Kitap Yayıncılık, 2015, s. 131.

⁵ Danniels, “*Defining Play-based Learning*”, p. 8.

- 1.Oyun çocuğun kendisini ifade etmesidir.
- 2.Oyun sonucu düşünülmeden yapılan hareketlerdir.
- 3.Oyun çocuğa hiç kimsenin öğretemeyeceği konuları kendi deneyimleri ile öğrenmesi yöntemidir.
- 4.Oyun çocuğun işidir.
- 5.Oyun bir uyumdur.
- 6.Oyun hayal ile gerçek arasında bir köprüdür.
- 7.Oyun bir sosyal kuruluştur.
- 8.Oyun, çocuğun iç dünyasını yansıtan bir aynadır.
- 9.Oyun, çocuğun kişiliğinin gelişimini sağlayan en ideal bir ortamdır.
- 10.Oyun, çocuğu yetişkin yaşamına hazırlayan son derece önemli bir araçtır.
- 11.Oyun, çocuğun sosyal ve ahlaki değerleri öğrendiği bir arenadır.
- 12.Oyun kültürlenme aracıdır.
- 13.Oyun çok boyutlu bir aktivitedir.
- 14.Oyun çocuğun vazgeçilmez yaşam sahasıdır.
- 15.Oyun sanatın ve bilimin beşiğidir.
- 16.Oyun çocuğun kendini en iyi hissettiği faaliyettir.
- 17.Oyun çocuğun kendini ifade etme biçimidir.
- 18.Oyun yaşanmışlıkların toplamıdır.⁶

Teatral temelli eğitimde her çocuğun fikirlerine, yeteneklerine, farklılıklarına, cinsiyetine, aile yapısına, dahil olduğu ekonomik sınıfa vb. saygı duyarak oyun oynamasını sağlamak ve bunu

⁶ Sinan Koçyiğit ve diğerleri, “Çocuğun Gelişim Sürecinde Eğitsel Bir Etkinlik Olarak Oyun”, s. 326. Detaylı bilgi için bakınız: Mücella Ormanlıoğlu Uluğ, *Niçin Oyun? Çocuğun Gelişiminde ve Çocuğu Tanımada Oyunun Önemi*, İstanbul: Göçebe Yayınlan, 1997.

başarmak esastır.⁷

Başka bir deyişle, her çocuk yaratıcı, meraklı, aktif ve en önemlisi işbirliği içinde olan ve oyuna katkıda bulunacak potansiyele sahip bir öğrenci olarak değerlendirilir. Bu aşamada öğretmenden beklenen sınıftaki sosyal, kültürel ve fiziksel çeşitliliğe saygı duyarak tüm öğrencilerin oyunu deneyimlemelerini sağlaması, rehberlik etmesi, gerektiğinde oynayanlara destek olmasıdır.⁸

Teatral Temelli Eğitimin Özellikleri

Oyun çocuğun temel bir hakkı olarak kabul edilir. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 31. maddesi “çocuğun yaşına uygun olan oyunu oynama” ve “kültürel yaşama ve sanata özgürce katılma” hakkına sahip olduğunu açıkça belirtir.

Madde 31:

(1) Taraf Devletler çocuğun dinlenme, boş zaman değerlendirme, oynama ve yaşına uygun eğlence (etkinliklerinde) bulunma ve kültürel ve sanatsal yaşama serbestçe katılma hakkını tanırlar.

(2) Taraf Devletler, çocuğun kültürel ve sanatsal yaşama tam olarak katılma hakkını saygı duyarak tanırlar ve özendirirler ve çocuklar için, boş zamanı değerlendirmeye, dinlenmeye, sanata ve kültüre ilişkin (etkinlikler) konusunda uygun ve eşit fırsatların sağlanmasını teşvik ederler.⁹

Bu açıklamalar ve yasal düzenlemeler oyunun uyuma, beslenme, sağlık, barınma, eğitim gibi mühim bir ihtiyaç olduğunu ve oyun hakkına saygı duyulması gerektiğini yansıtır. Örneğin şehirleri tasarlarırken hastane, okul, fabrika, trafik plânlaması, yol güzergâhları gibi noktaları çocuğun oyun alanını kısıtlamayacak şekilde düzenleme yapmak oyunun bir hak çerçevesinde

⁷ Milli Eğitim Bakanlığı, *Spor Lisesi Eğitsel Oyunlar Ortaöğretim 9 Ders Kitabı*, Ankara: MEB Yayınevi, 2020, s. 30.

⁸ Sinan Koçyiğit ve diğerleri, “Çocuğun Gelişim Sürecinde Eğitsel Bir Etkinlik Olarak Oyun”, s. 326. Detaylı bilgi için bakınız: Mücella Ormanlıoğlu Uluğ, *Niçin Oyun? Çocuğun Gelişiminde ve Çocuğu Tanımada Oyunun Önemi*, İstanbul: Göçebe Yayınlan, 1997.

⁹ *Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme*, 20 Kasım 1989 tarih ve 44/25 sayılı Kararıyla kabul edilmiştir.

tanımlanmasının ve bu hakkın güvence altına alınmasının bir neticesidir.¹⁰

Oyunun, çocukların bilişsel, fiziksel, sosyal ve duygusal refahının gelişimi için gerekli olması ve yasal açıdan gözetilmesi teatral temelli eğitimin öncelikli bir ilkesi olarak değerlendirilebilir.¹¹

Ancak oyun her ne kadar bir yetişkinin gözetiminde oynansa da asıl aktörler çocuklardır. Tuğrul'a göre oyun temelli öğrenme, öğretmenden çok çocuk tarafından yönlendirilen, araştırma, inceleme, gözlem yapma, fikir üretme ve denemelerden oluşan açık uçlu, esnek ve yaratıcı bir süreçtir.¹²

Teatral temelli eğitimin bir başka önemli niteliği doğal bir merak ve keşfetme arzusuyla öğrenmenin gerçekleşmesidir ki burada arzu denilen şey de tam olarak öğrenmeyi sağlayan itici bir güçtür.¹³

Çocuk oynamaya mecbur bırakılmadan, dışarıdan bir zorlama/ısrar olmadan, kendi talebiyle oynadığı vakit verimli bir öğrenme ortamı oluşacak ve istenilen sonuçlar elde edilecektir. Söz gelimi çocuğun hangi oyunun oynayacağı konusunda fikrinin alınması dahi onun enerjisini, zihnini, dikkatini oyuna vermesini sağlayacaktır.¹⁴

Oyunun oynanacağı ortam, yani öğrenme ortamı çocuğun neyi-nasıl öğrendiğinde etkili olduğundan güvenli, aidiyet duygusunu pekiştirecek, ilgi ve ihtiyaçlarını karşılayacak, gerekli

¹⁰ Sinan Koçyiğit ve diğerleri, “Çocuğun Gelişim Sürecinde Eğitsel Bir Etkinlik Olarak Oyun”, s. 326. Detaylı bilgi için bakınız: Mücella Ormanlıoğlu Uluğ, *Niçin Oyun? Çocuğun Gelişiminde ve Çocuğu Tanımada Oyunun Önemi*, İstanbul: Göçebe Yayınlan, 1997.

¹¹ Gökçe Kurt ve Banu Tortamış Özkaya, “Çocuk ve Oyun: Çocukların Anlamasını Öğrenme ve Destekleme”, Okul Öncesi Eğitime Giriş (içinde), Neslihan Avcı ve Mehmet Toran (Editör), Ankara: Eğinen Kitap Yayıncılık, 2015, s. 112.

¹² Tuğrul'dan aktaran: Özlem Melek Erbil Kaya ve diğerleri, “Okul Öncesi Öğretmeni Adaylarının Teatral temelli Öğrenmeye Bakış Açıları ve Uygulamaya Yansımaları”, Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt:10, Sayı: 27, Aralık 2017, s. 802. Detaylı bilgi için bakınız: Belma Tuğrul, *Teatral Temelli Öğrenme Okul Öncesinde Özel Öğretim*, Ankara: Anı Yayıncılık, 2014.

¹³ Milli Eğitim Bakanlığı, *Spor Lisesi Eğitsel Oyunlar Ortaöğretim 9 Ders Kitabı*, Ankara: MEB Yayınevi, 2020, s. 35.

¹⁴ Elizabeth Wood and Jane Attfield, *Play, Learning and the Early Childhood Curriculum*, London: Paul Chapman Publishing, 2005, P. 4.

materyallerin kullanımına elverişli biçimde bir mekân tasarlamak kilit bir noktadır.

Korku ve baskı temelli bir öğrenme ortamında çocuğun kendini rahatça ifade etmesi, karar verebilmesi, yaratıcılığını kullanması, hızlı olması ve neticede oyuna odaklanması elbette pek mümkün değildir.

Öğrenmeyi destekleyen bir oyun ortamı mümkün olduğunca birçok duyuyu harekete geçirecek, tehlikelerden uzak, genişliği çocuğun hareketlerini kısıtlamayacak, içme-yeme gibi fizyolojik ihtiyaçları karşılayacak, çocukların kendi aralarındaki iletişime gerektiği ölçüde müsaade edecek bir düzenleme içerir.¹⁵

Öğrenme ortamı aile, öğretmen, okul idaresi gibi eğitim paydaşlarının işbirliğiyle; çocukların yaş grubu, yetenekleri ve ilgi alanları da gözetilerek tesis edilmelidir. Kısacası merak duygusunu tetikleyen, duyguların rahatlıkla ifade edildiği ve yaşandığı esnek bir oyun ortamı şüphesiz ki öğrenme faaliyetini temin edecektir.¹⁶

Teatral temelli eğitimde teorik olanın pratiğe dökülmesi ve yaparak-yaşayarak öğrenme ilkesi ön plânda olduğu için deneyimsel öğrenme stratejisi de önemli bir özellik haline gelir. Bu strateji çocukların dokunarak, koklayarak, konuşarak, hissederek, görerek bilgileri deneyimlemelerini ifade eder.¹⁷

Bu tür stratejiler ve öğrenme ilkeleriyle oyun içinde eğitim değil de eğitim içinde oyun perspektifi benimsenir. Bu da oyunun eğitime ulaşmada amaç değil bir araç olmasıyla ilişkilidir: Eğitsel bir oyunda amaç öğrenciyi eğlendirmek değil eğlenirken öğrenmesini sağlamaktır.¹⁸

¹⁵ Gökçe Kurt ve Banu Tortamış Özkaya, “Çocuk ve Oyun: Çocukların Anlamasını Öğrenme ve Destekleme”, Okul Öncesi Eğitime Giriş (içinde), Neslihan Avcı ve Mehmet Toran (Editör), Ankara: Eğinen Kitap Yayıncılık, 2015, s. 143-144.

¹⁶ Sinan Koçyiğit ve diğerleri, “Çocuğun Gelişim Sürecinde Eğitsel Bir Etkinlik Olarak Oyun”, s. 329. Detaylı bilgi için bakınız: Mücella Ormanlıoğlu Uluğ, *Niçin Oyun? Çocuğun Gelişiminde ve Çocuğu Tanımada Oyunun Önemi*, İstanbul: Göçebe Yayınlan, 1997.

¹⁷ Milli Eğitim Bakanlığı, *Spor Lisesi Eğitsel Oyunlar Ortaöğretim 9 Ders Kitabı*, Ankara: MEB Yayınevi, 2020, s. 39.

¹⁸ Sinan Koçyiğit ve diğerleri, “Çocuğun Gelişim Sürecinde Eğitsel Bir Etkinlik Olarak Oyun”, s. 334. Detaylı bilgi için bakınız: Mücella Ormanlıoğlu Uluğ, *Niçin Oyun? Çocuğun Gelişiminde ve Çocuğu Tanımada Oyunun Önemi*,

Eğitim içinde oyun ilkesinin gözetildiğini oyuna ayrılan surede görmek mümkündür. Eğitsel oyunların tüm ders vaktini alması pek tercih edilen bir durum değildir. Bu uygulamadan ziyade ders içindeki 5-10 dakikalık bir surecin oyuna ayrılması öğrenmeyi daha etkin hale getirecektir. Çünkü oyun tüm ders zamanını kapladığında ve sık sık tekrarlandığında bir sure sonra işlevsiz hale gelecek, ocuk açısından çekiciliğini yitirecektir.

Ancak açık alanda oynanan oyunlarla kapalı alanda oynanan oyunlar için aynı surenin geçerli olmayacağını da gözden kaçırmamak gerekir. Doğal olarak her iki alanın farklı hususiyetleri söz konusudur.¹⁹

Teatral temelli eğitimde çocuğun zamanı yönetme, beyin fırtınası yapma, krizi yönetebilme, araştırma-inceleme-gözlem yapma, aktif katılım gösterme, eleştirel düşünme, empati kurma, sorumluluk alma, grupla birlikte hareket etme, otokontrol sağlama gibi beceriler sergilemesi ya da oyun oynayarak bunları öğrenmesi ve geliştirmesi beklenir.²⁰

O halde bu öğrenme yöntemi söz konusu açılardan bazı klasik metodlardan ayrılmaktadır: Oyunda ezber, test çözme, sunum yapma gibi ğretim yöntem ve ilkelerinden ziyade soyut olanın somuta dnřtđđ, çoğunlukla fiziksel hareketlerin hakim olduğu bir anlayış bulunur.

Özellikle açık alanda oynanan oyunlar düşünülürse eğitimde oyun kavramının daha çok okul öncesi ve ilköğretim kademelerinde yer ettiği söylenebilir. Bu dönemlerde çocukların daha hareketli olmaları, uzun sure aynı pozisyonda oturamamaları ve derse odaklanamamaları eğitsel oyunlara başvurmayı gerektirebilir.²¹

Ayrıca ağdaş dönemde oyun kavramı teknoloji, yazılım, uygulama, bilgisayar gibi muhtelif

İstanbul: Göçebe Yayınlan, 1997.

¹⁹ Milli Eğitim Bakanlığı, *Spor Lisesi Eğitsel Oyunlar Ortaöğretim 9 Ders Kitabı*, Ankara: MEB Yayınevi, 2020, s. 26.

²⁰ Sinan Koçyiğit ve diğerleri, “*ocuğun Gelişim Surecinde Eğitsel Bir Etkinlik Olarak Oyun*”, s. 348. Detaylı bilgi için bakınız: Mücella Ormanlıoğlu Uluğ, *Niçin Oyun? Çocuğun Gelişiminde ve çocuğu Tanımada Oyunun nemi*, İstanbul: Göçebe Yayınlan, 1997.

²¹ Sinan Koçyiğit ve diğerleri, “*ocuğun Gelişim Surecinde Eğitsel Bir Etkinlik Olarak Oyun*”, s. 349. Detaylı bilgi için bakınız: Mücella Ormanlıoğlu Uluğ, *Niçin Oyun? Çocuğun Gelişiminde ve çocuğu Tanımada Oyunun nemi*, İstanbul: Göçebe Yayınlan, 1997.

Teatral Temelli Eğitimin Özelliklerinin İncelenmesi

kavramlar çerçevesinde yeni anlamlar kazanarak farklı öğrenme ortamlarına da kapı aralamaktadır.

Örneğin bilişim araçlarıyla üretilen oyunların eğitime entegrasyonu, öğrencinin başta görsel zeka olmak üzere çoklu zeka türlerini kullanarak dikkat, uzamsal konsantrasyon, problem çözme, karar verme, işbirliğine dayalı çalışma, yaratıcılık ve de bilgi ve bilişim teknolojilerindeki becerilerini geliştirmesine katkı sağlamaktadır.²²

Teatral temelli eğitimde oyunun dikkat çekici olması, seviyesinin önceden belirlenmesi, hitap edilen yaş grubuna uygun hazırlanması, kurallarının anlaşılır biçimde oyunculara aktarılması, amaç ve kazanıma uygun tasarlanması, kullanılacak araç-gereçlerin eksiksiz olması kuşkusuz sağlıklı bir öğrenme etkinliği yaratacaktır.²³

Çocukların yaş, cinsiyet, fiziksel yeterlilik, yetenek vb. bağlamda hangi oyunda yer alacakları oyun öncesinde tespit edilmelidir. Aslında vurgulanan tüm bu noktalar için temel şart oyun etkinliğinin çok iyi bir biçimde plânlanmasıdır.²⁴

Bilgi ve beceriyi en üst seviyede ve en kısa sürede elde etmek amacıyla izlenilecek yolun ve adımların düzenlenmesi; takip edilecek aşamaların önceden bilinmesi oyunu gözetecek kişiye ve oyunculara bir rota sunacaktır.

Teatral Temelli Eğitimin Faydaları

Oyun hayatın her dönemine hitap edebilecek bir etkinliktir. Yaşlılık döneminde dahi kişiye oyun aracılığıyla yeni bilgiler öğretilmesi oyunun doğal yaşantılar yoluyla oluşmasından

²² Aras Bozkurt, “*Homo Ludens: Dijital Oyunlar ve Eğitim*”, Eğitim Teknolojileri Araştırmaları Dergisi, Cilt: 5, Sayı: 1, 2014, s. 4.

²³ Milli Eğitim Bakanlığı, *Spor Lisesi Eğitsel Oyunlar Ortaöğretim 9 Ders Kitabı*, Ankara: MEB Yayınevi, 2020, s. 39.

²⁴ Sinan Koçyiğit ve diğerleri, “*Çocuğun Gelişim Sürecinde Eğitsel Bir Etkinlik Olarak Oyun*”, s. 351. Detaylı bilgi için bakınız: Mücella Ormanlıoğlu Uluğ, *Niçin Oyun? Çocuğun Gelişiminde ve Çocuğu Tanımada Oyunun Önemi*, İstanbul: Göçebe Yayınlan, 1997.

kaynaklanır ve kendiliğinden gerçekleşen bir öğrenme süreci yaşamla bütünleşen, onunla iç içe geçmiş bir yapıdadır.²⁵

Çocuk açısından bakıldığında farkında olmadan oynadığı oyun çocuğa zekâ ve dil gelişimi, temel motorik özelliklerinin gelişimi, sosyal gelişimi ve kişilik gelişim şeklinde dört aşamada fayda sağlar.

Sözel ve dilsel zekâyâ hitap eden kulaktan kulağa, hikaye tamamlama, tekerleme, çarpaz bulmaca, doğaçlama gibi etkinlikler dilin sözel ve yazılı biçimde etkin kullanılmasını esas alır.²⁶

Oyun esnasında kurallı ve uzun cümleler kurmak çocuğun sözcük dağarcığını geliştirir; kendini en iyi şekilde ifade edebilmesine imkân tanır; böylece bir birey olduğunun farkına daha kolay varabilir.²⁷

Beden gelişimi açısından değerlendirildiğinde çocukta motor-kas becerilerinin gelişmesinde, solunum-dolaşım-sindirim sistemlerinin düzenli çalışmasında, vücut koordinasyonunun sağlanmasında, kısaca sağlıklı bir bedene sahip olmasında oyunun etkilidir.²⁸

Çocuğun oyun oynayarak hareket halinde olması ve fiziksel aktivitelerde bulunması obez olma riskini azaltır. Böylece sürekli hareket olan çocuk kendini daha iyi ifade etmiş olmanın da hazzına varabilir.²⁹

Özellikle fiziksel hareketlilik içeren oyunlar esnek, dayanıklı ve hızlı olmayı gerektirdiği için

²⁵ Milli Eğitim Bakanlığı, *Spor Lisesi Eğitsel Oyunlar Ortaöğretim 9 Ders Kitabı*, Ankara: MEB Yayınevi, 2020, s. 36.

²⁶ Tahirhan Aydın, *Dil Öğretimi ve Teatral Çoklu Zekâ Teorisi Işığında*, Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi, Cilt: 14, Sayı:1, 2014, s. 79.

²⁷ Sinan Koçyiğit ve diğerleri, “Çocuğun Gelişim Sürecinde Eğitsel Bir Etkinlik Olarak Oyun”, s. 333. Detaylı bilgi için bakınız: Mücella Ormanlıoğlu Uluğ, *Niçin Oyun? Çocuğun Gelişiminde ve Çocuğu Tanımada Oyunun Önemi*, İstanbul: Göçebe Yayınlan, 1997.

²⁸ Mustafa Türkmen ve diğerleri, *Teatral ve Çocuk Gelişimi*, Spor Bilimleri II Bilimsel Araştırmalar Kitabı, (içinde), Zeynep Filiz Dinç (editör), Ankara: Akademisyen Yayınevi, 2021, 53-54.

²⁹ Muhammet Ali Ülküdür ve Ahmet Bacanak, *Proje Tabanlı Öğrenme Etkinlikleri ile Teatral Tabanlı Öğrenme Etkinliklerinin Hazırlık (Geliştirilme) Boyutunda Karşılaştırılması*, Bayburt Üniversitesi Eğitim Fakültesi Cilt:VIII, Sayı:I, 2013, s. 31

Teatral Temelli Eğitimin Özelliklerinin İncelenmesi

çocukların vücut ağırlıklarını kontrol etmeye yardımcı olacaktır. Esnek ve aktif bir vücut bütünlüğü sağlanabilir.

Oyunun çocuk üzerindeki bir başka etkisi onun sosyalleşmesini temin etmesidir. Çünkü oyun daha önce de bahsedildiği gibi gönüllü yapılan bir aktivitedir. İçten gelen bir enerjiyle ya da motivasyonla oyun oynanması çocukların kendilerini ifade etmelerini, özgürce hareket etmelerini, aktif olmalarını, arkadaşlık kurmalarını kolaylaştıracaktır ve bunların sonucunda çocuklar iletişim kurabilen, dışadönük, sosyal bir kimlik inşa edebileceklerdir.³⁰

Grup şeklinde ya da birden fazla kişiyle oynanan oyunlar çocukların işbirliği içinde olmalarını, birlikte hareket etmelerini, üzerlerine düşen vazifeleri yapmalarını, bencil olmamalarını öğretir ve beraber oynamayı öğrenen çocuklar iş hayatlarında da beraber çalışmayı öğrenirler.³¹

Oyunun kendi doğasında birbirini hiç tanımayan çocukların dahi bir araya gelerek bilgi, emek, güç paylaşımında bulunmaları ve kaynaşmaları bulunur. Oyunun çocuklar için ortak bir dil olması çok küçük yaşlarda sosyalleşmeye başlamanın anahtarıdır.³²

Sınıf içinde yapılacak bir doğaçlama çocuğun kendini kalabalık önünde ifade etmesi, cesaretli olması, özgüven sahibi olması, yaratıcılığını geliştirmesi açısından bir sosyalleşme imkânı sunabilir.³³

Oyun çocukların birçok davranışı öğrenmelerine ve böylece olgunlaşmalarına zemin hazırlayan dinamik bir yapıya sahiptir. Öyle ki bir oyunu kaybeden çocuk dahi aslında kişilik gelişimi açısından pek çok şey kazanmıştır.³⁴

³⁰ Gülşah Mete, *BİLSEM Türkçe Öğretmenlerinin Teatral temelli Öğretim Yöntemine Yönelik Görüşleri*, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 18, Sayı: 1, 2021, s. 108.

³¹ Dorothy Singer ve diğerleri, *Play=Learning: How Play Motivates and Enhances Children's Cognitive and Social-Emotional Growth*, New York: Oxford University Press, 2006, s. 4.

³² Arzu Özer ve diğerleri, *Oyunun Çocuk Gelişimi Üzerine Etkileri*, Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları, 2006, s. 56.

³³ Sinan Koçyiğit ve diğerleri, “Çocuğun Gelişim Sürecinde Eğitsel Bir Etkinlik Olarak Oyun”, s. 339. Detaylı bilgi için bakınız: Mücella Ormanlıoğlu Uluğ, *Niçin Oyun? Çocuğun Gelişiminde ve Çocuğu Tanımada Oyunun Önemi*, İstanbul: Göçebe Yayınlan, 1997.

³⁴ Muhammed Resul Cop ve diğerleri, *Türkiye’de Eğitsel Oyunlarla İlgili Yapılmış Çalışmaların Analizi*, Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi, Cilt:1, Sayı: 1, 2018, s. 45.

Başka bir deyişle, oyunda kazanmak kadar kaybetmenin de öğretici bir tarafı bulunur; bizzat kaybetme ediminin kendisi hayatta her şeyin elde edilemeyeceğini, bazen sorunlar yaşayıp düşebileceğimiz ama buna rağmen kalkıp yürümeye devam etmemiz gerektiğini, pes etmemeyi, sorunlara takılıp kalmamayı, üzüntüyle başa çıkmayı, öz eleştiri yapmayı ve belki de en önemlisi kazanan oyuncuyu tebrik edebilme erdemini gösterebilmeyi öğretir.

Özellikle eğitsel oyunların kurallar içermesi ve oyuncuların kurallara tabii olmaları iradelerini kuvvetlendirmeleri, davranışlarını kontrol etmeleri ve başkasının hakkına saygı göstermeleri noktasında daha anlamlı hale gelir.³⁵

Öte yandan oyunu kazanan çocuk açısından kaybedeni küçümsememe, onunla empati kurabilme, özgüvenli olma becerileri edinmesi de öğretici bir nitelik taşır. Tüm bunlar elbette çocuğun kişilik gelişimine olumlu katkılar sağlayacaktır.³⁶

Oyunu eğitsel oyun çerçevesinde ele aldığımızda amaç çocuğun hızlı düşünme, kritik edebilme, problem çözme, yaratıcılık becerilerini artırma, öğrenme motivasyonunu en üst seviyeye çıkarma, disiplinli olma, gayret etme, hedeflere ulaşma, sorgulama-sentez-analiz yapabilme, hipotezler oluşturabilme gibi daha pek çok kazanıma ulaşmasını sağlamaktır.

Ayrıca çocuk oyun sayesinde eleştirel düşünme, iletişim kurma, girişimcilik, Türkçeyi doğru kullanma, plânlama, risk alma, sınıflandırma, çok yönlü düşünme, ilişkilendirme vb. beceriler; dayanışma, duyarlılık, sabırlı olma, temizlik alışkanlığı, eleştiriye açık olma, yenilgiyi kabullenme, adil olma gibi değerler benimser.³⁷

Peki bu kazanımlar, beceriler ve değerler de göz önünde bulundurularak teatral temelli bir öğrenme süreci çocuğun kişisel, bilişsel, sosyal, dilsel ve fiziksel gelişiminin yanı sıra akademik başarısı üzerinde nasıl ve ne ölçüde etkilidir?

Öğrencinin derse olan tutumunda, kalıcı öğrenmede, başarıda eğitsel oyunun yeri ve etkisi nedir?

³⁵ Milli Eğitim Bakanlığı, *Spor Lisesi Eğitsel Oyunlar Ortaöğretim 9 Ders Kitabı*, Ankara: MEB Yayınevi, 2020, s. 37.

³⁶ Sinan Koçyiğit ve diğerleri, “Çocuğun Gelişim Sürecinde Eğitsel Bir Etkinlik Olarak Oyun”, s. 359. Detaylı bilgi için bakınız: Mücella Ormanlıoğlu Uluğ, *Niçin Oyun? Çocuğun Gelişiminde ve Çocuğu Tanımada Oyunun Önemi*, İstanbul: Göçebe Yayınlan, 1997.

³⁷ Milli Eğitim Bakanlığı, *Eğitsel Oyunlar Dersi Öğretim Programı 12. Sınıf*, Ankara: MEB Yayınevi, 2006, s. 9-10.

Verilmek istenen beceriler ve değerler oyun aracılığıyla daha kolay ve etkin bir biçimde kazandırılabilir mi? Bu soruların cevabı teatral temelli eğitim esas alınarak yapılan dersleri inceleyen araştırmalarda ve onların bulgularında mevcuttur.³⁸

Sonuç

Çağdaş dönemde oyun kavramı teknoloji, yazılım, uygulama, bilgisayar gibi muhtelif kavramlar çerçevesinde yeni anlamlar kazanarak farklı öğrenme ortamlarına da kapı aralamaktadır.

Bilim ve teknik ile bütünleşmiş olan bilgi ve beceriyi en üst seviyede ve en kısa sürede elde etmek amacıyla izlenilecek yolun ve adımların düzenlenmesi; takip edilecek aşamaların önceden bilinmesi oyunu gözetecek kişiye ve oyunculara bir rota sunacaktır.

Teatral temelli eğitim oyun öğretmen ve öğrenci arasındaki iletişimi güçlendiren bir etkinliktir, buraya aile faktörü de ilave edilebilir, çünkü her iki taraf da ortak bir etkinlikte bulunmakta ve bundan keyif almaktadır.

Oyun esnasında puanlama sisteminin olmaması, öğrencinin not konusunda kaygı yaşamaması biraz daha rahat davranmasını sağladığı için öğretmeniyle arasındaki bağ da güçlenmekte ve kendisini öğretmenine daha yakın hissedebilmektedir.

Teatral temelli eğitimde teorik olanın pratiğe dökülmesi ve yaparak-yaşayarak öğrenme ilkesi ön plânda olduğu için deneyimsel öğrenme stratejisi de önemli bir özellik haline gelir. Bu strateji çocukların dokunarak, koklayarak, konuşarak, hissederek, görerek bilgileri deneyimlemelerini ifade eder.

Bu tür stratejiler ve öğrenme ilkeleriyle oyun içinde eğitim değil de eğitim içinde oyun perspektifi benimsenir. Bu da oyunun eğitime ulaşmada amaç değil bir araç olmasıyla ilişkilidir: Eğitsel bir oyunda amaç öğrenciyi eğlendirmek değil eğlenirken öğrenmesini sağlamaktır.

³⁸ Sinan Koçyiğit ve diğerleri, “Çocuğun Gelişim Sürecinde Eğitsel Bir Etkinlik Olarak Oyun”, s. 361. Detaylı bilgi için bakınız: Mücella Ormanlıoğlu Uluğ, *Niçin Oyun? Çocuğun Gelişiminde ve Çocuğu Tanımada Oyunun Önemi*, İstanbul: Göçebe Yayınlan, 1997.

Eğitsel oyunların uygunlanmasında çocuğun seviyesi, ilgisi, yeteneği ve fiziksel yeterliliği göz önünde bulundurulmadığı vakit kazandırılmak istenen beceri ile uyuşmayan bir oyun içeriği karşı karşıya gelebilir. Bundan dolayı oyunların çocuğa uygunluğu bakımından doğru bir şekilde seçilmesi ve düzenlenmesi şarttır.

Benzer şekilde çocukların ilgisini çekmeyen bir oyun amaca ulaşmayı engellerken ilgilerini fazlasıyla çeken kazanmaya yönelik oyunlar da rekabet ortamı oluşturarak yavaş hareket eden ve öğrenen öğrencilerin olumsuz etkilenmesine sebep olabilir. Bu noktada, öğretmenin oyun öncesinde oluşabilecek senaryoları hesaba katması ve sınıfın yapısına uygun hareket etmesi gerekecektir.

Eğitsel oyunun ne sıklıkla uygulandığı bir avantaj ya da dezavantaj şeklinde değerlendirilmesinde etkin bir ilkedir. Bir öğretmenin dersinde sürekli oyun oynatması yarardan ziyade bir zarara yol açabilir. Örneğin çok sık oynanan oyun işlevini ve çekiciliğini yitireceği için bir süre sonra çocuğun alışmasına ve sıkılmasına sebep olabilir. Belli aralıklarla bu metodu uygulamak oyunun etkisini, popülerliğini ve cazibesini her zaman üst seviyede tutacaktır.

Klasik oyunların yanı sıra eğitsel dijital oyunlar da ölçülü biçimde kullanılmadığında hareketsizlik, asosyal yaşam, bağımlılık gibi problemlere sebep olabilir. Dijital oyunlara çok fazla vakit harcayan çocuk gündelik yaşam aktivitelerini aksatabilir.

Oyunlar ayrıca internet üzerinden oynandığı için ebeveynin ya da bir yetişkinin gözetiminde olmadığı zamanlar uygunsuz sitelere girme riski oluşturur. Fiziksel açıdan obezite, boyun fıtığı gibi ortopedik sorunlar, görme problemleri, yeme bozuklukları, uyku düzensizlikleri gibi sağlık problemleri ortaya çıkabilir.

Dijital eğitsel oyunların dolayısıyla aile ya da öğretmen rehberliğinde ve süreyi aşmayacak biçimde uygulanması yerinde olacaktır. Özellikle okul idareleri bağımlılık konusunda hem aileleri hem de öğrencileri bilgilendirerek bir farkındalık oluşturabilir; bu tür oyunların bilinçli bir şekilde oynanmasını sağlayabilirler.

Kaynakça

- Alazwari, A. (2021). Using Digital Play in Teaching Early Childhood Education. *Journal of Faculty of Education Assiut University* , 37 (3).
- Çetin, E. (2013). Tanımlar ve Temel Kavramlar. M. A. Ocak (Dü.) içinde, *Eğitsel Dijital Oyunlar Kuram, Tasarım ve Uygulama* (s. 2-18). Ankara: Pegem Akademi.
- Fink, E. (2015). *Bir Dünya Sembolü Olarak Oyun*. (N. Aça, Çev.) Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- Kaya, Ö. M., Yalçın, V., Kimzan, İ., & Avar, G. (2017). Okul Öncesi Öğretmeni Adaylarının Teatral temelli eğitime Bakış Açıları ve Uygulamaya Yansımaları. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* , 800-834.
- MEB. (2014). *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Oyun Etkinliği-1*. Ankara: MEB Yayınları.
- MEB. (2016). *Oyun ve Hareket Etkinlikleri*. Ankara : MEB Yayınları.
- MEB. (2020). *Spor Lisesi Eğitsel Oyunlar Ortaöğretim 9 Ders Kitabı*. Ankara: MEB Yayınevi.
- Özer, A., Gürkan, A. C., & Ramazanoğlu, M. O. (2006). Oyunun Çocuk Gelişimi Üzerine Etkileri. *Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları* , 54-57.
- Tai, H. M., Shah, N. M., Hashim, N. W., & Mustafa, N. A. (2021). Play-based Learning: A Qualitative Report on How Teachers Integrate Play in the Classroom. *City University eJournal of Academic Research (CUeJAR)* , 3 (1), s. 62-74.
- Taşçı, A. U. (2019). Eğitsel Dijital Oyunların 6. Sınıf Öğrencilerinin Türkçe Dersi Akademik Başarılarına Etkisi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* , 12 (62), s. 932-941.
- Türkmen, M., Genç, H., & Ceviz, E. (2021). Oyun ve Çocuk Gelişimi. Z. F. Dinç (Dü.) içinde, *Spor Bilimleri II Bilimsel Araştırmalar Kitabı* (s. 45-61). Ankara: Akademi Yayınevi.
- UNICEF. (2018). *Learning Through Play Strengthening Learning Through Play in Early Childhood Education Programmes*., New York: UNICEF.
- Yıldız, V. (2002). Okulöncesi Dönemde Matematik Eğitimi. *Çoluk Çocuk Dergisi* , 16-23.